

3. Rozhko N. M. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy udoskonalennia pedahohichnoi dopomohy simi dytyny z porushenniamy zoru v protsesi vzaiemodii z doshkilnym zakladom osvity / N. M. Rozhko // Sotsialno-psykhologichni problemy tyflopedahohiky : zb. nauk. pr. / [vidp. red. Ye. P. Synova]. – Kyiv : NPU, 2012. – Vyp. 5 (13). – S. 192-201.

Received 12.09.2017

Reviewed 19.10.2017

Accepted 08.11.2017

УДК 373.2:376-056.263

Г.Є. Сивик
avoniduk@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ДЕФІЦИТАРНОГО КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

Відомості про автора: Сивик Ганна, асистент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів, Україна. У колі наукових інтересів: проблема розвитку і корекції порушень мислення у дітей дошкільного віку з розладами спектру аутизму.

Contact: Syvyk Ganna, assistant of the department of special education and inclusion in Lviv Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine. Scientific interests: the problem of development and correction thinking disorders of preschool children with autism. E-mail:

Сивик Г.Є. Особливості дефіцитарного когнітивного розвитку дошкільників з розладами спектру аутизму. У статті розкрито поняття дефіцитарного когнітивного розвитку при аутизмі. Інтелектуальний рівень дошкільників з розладами спектру аутизму може варіюватися в діапазоні від розумової відсталості до надздібностей.

Виявлено, що у аутичних дітей дошкільного віку картина пізнавальної сфери якісно відрізняється, демонструючи низькі показники вербального інтелекту і відносно високий рівень невербального інтелекту.

Проаналізовано два типи недорозвинення когнітивних навичок, які супроводжують аутизм: когнітивний дефіцит окремого характеру, пов'язаний з нестачею навичок обробки соціально значущої емоційної інформації, і когнітивний дефіцит загального характеру, пов'язаний з

нестачею навичок переробки інформації, планування і концентрації уваги.

У статті описано, що загальний дефіцит когнітивних навичок виявляється в процесах багаторівневого планування і в регуляції поведінки.

У статті розглянуто слабке прагнення до центральної когерентності, що характеризує інший тип нестачі когнітивних навичок у дошкільників з аутизмом. Низький рівень прагнення до інтерпретації стимулів в узагальненій формі співвідноситься з високими результатами при виконанні завдань, що вимагають насамперед концентрації уваги на окремих деталях пропонованих стимулів, а не на загальній композиції.

Ключові слова: дефіцитарний когнітивний розвиток, мислення, дошкільники з розладами спектру аутизму, менталізація, когнітивні навички, поведінка, сенсорна домінантність, розумова відсталість.

Сывык А.Е. Особенности дефицитарного когнитивного развития дошкольников с аутизмом. В статье раскрыты понятия дефицитарного когнитивного развития при аутизме. Интеллектуальный уровень дошкольников с аутизмом может варьироваться в диапазоне от умственной отсталости до сверхспособностей.

Выявлено, что у аутичных детей дошкольного возраста картина познавательной сферы качественно отличается, демонстрируя низкие показатели вербального интеллекта и относительно высокий уровень невербального интеллекта.

Проанализировано два типа нехватки когнитивных навыков, сопровождающих аутизм: когнитивный дефицит частного характера, связанный с нехваткой навыков обработки социально значимой эмоциональной информации, и когнитивный дефицит общего характера, связанный с нехваткой навыков переработки информации, планирования и концентрации внимания.

В статье описано, что общий дефицит когнитивных навыков обнаруживается в процессах многоуровневого планирования и в регуляции поведения.

В статье рассмотрено слабое стремление к центральной когерентности, что характеризует другой тип недостатка когнитивных навыков у дошкольников с аутизмом. Низкий уровень стремления к интерпретации стимулов в обобщенной форме соотносится с высокими результатами при выполнении задач, требующих прежде всего концентрации внимания на отдельных деталях предъявляемых стимулов, а не на общей композиции.

Ключевые слова: дефицитарное когнитивное развитие, мышление, дошкольники с аутизмом, ментализация, когнитивные навыки, поведение, сенсорная доминантность, умственная отсталость.

Syvyk G. Features of the deficit cognitive development of preschool children with autism. The article deals with the concepts of deficit cognitive development in autism. The intellectual level of preschoolers with autism can range from mental retardation to super-abilities. The preschool children with intellectual disabilities are characterized by lagging behind in all indications of cognitive development.

It was revealed that the clinical characteristics in the cognitive sphere of the autistic children of preschool age are different in terms of quality, showing low indices of verbal intelligence and a relatively high level of nonverbal intelligence. The small percentage of children with autism are characterized by fragmentary abilities, the development of one specific cognitive ability which exceeds that of normotypical preschool children. Sensory deficits in children with autism appear as the sensory dominance and excessive selectiveness while perceiving the stimuli.

Two types of lack of cognitive skills accompanying autism have been analyzed: a cognitive deficit of a private character which associated with a lack of skills in the processing of socially important emotional information, and a general cognitive deficit which associated with lack of skills in information processing, planning, and attention focusing.

The article describes that the general deficiency of cognitive skills is revealed in the processes of multi level planning and in the regulation of behavior. These leading functions provide effective solutions to cognitive tasks, they allow blocking inadequate forms of behavior, to implement the actions that make sense, to make continuously support in process of implementing, to carry out self-monitoring, to establish feedbacks and move gently from solving one task to another.

The articles views the mild tendency for central coherence, which characterizes another type of lacking cognitive skills in preschool children with autism. The low level of the desire to interpret stimuli in the generalized form is related to the high results in task performance which requires, first of all, the focusing attention on individual details of the stimuli that are presented, rather than on the general composition.

Key words: deficit cognitive development, thinking, preschool children with autism, mentalisation, cognitive skills, behavior, sensory dominance, mental retardation.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день питання розвитку пізнавальної сфери дошкільників з розладами спектру аутизму вивчено

недостатньо. Аутичні діти значно відрізняються за рівнем розвитку когнітивних (пізнавальних), мовних і соціальних навичок.

Когнітивний розвиток, на рівні з мовленнєвим розвитком, є одним з показників для прогнозування загального розвитку дошкільника з аутистичними порушеннями. Вивчення численних недоліків когнітивних навичок допоможе зрозуміти, чому аутизм існує в таких різноманітних формах, а також ефективно планувати корекційну роботу з дітьми дошкільного віку з розладами спектру аутизму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багаточисленні публікації в площині проблематики розвитку дітей з аутистичними порушеннями належать таким науковцям та практикам, як Н.С. Андреева, Н.В. Базима, Х.В. Качмарик, З.П. Ленів, І.А. Марцинковський, К.О. Островська, О.І. Романчук, Х.Я. Сайко, В.М. Синьов, Т.В. Скрипник, В.В. Тарасун, Г.М. Хворова, М.К. Шеремет, Д.І. Шульженко, О.Є. Шульженко та ін.

Активне вивчення аутизму представлено науковою школою доктора педагогічних наук, дійсного члена НАПН України Синьова В.М., де актуальними є аспекти корекції інтелектуального розвитку, формування соціальних компетенцій, розвиток комунікативної сфери [1, 3].

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні особливостей дефіцитарного когнітивного розвитку дітей дошкільного віку з розладами спектру аутизму.

Виклад основного матеріалу. Інтелектуальний рівень дітей дошкільного віку з аутистичними порушеннями може бути в діапазоні від розумової відсталості до надздібностей. Для більшості розумово відсталих дітей, анамнез яких не обтяжений спектром аутистичних порушень, характерним є відставання за всіма показниками інтелектуального розвитку. На відміну від них, аутичні діти часто демонструють показники, що якісно відрізняються [9, 84]. Одним із типових показників є відносно низький рівень результатів за вербальними завданнями при відносно високому рівні результатів за невербальними завданнями. Така тенденція у показниках інтелектуального тестування аутичних дошкільників, як правило, змінюється мало, що дозволяє передбачати рівень їхньої успішності в шкільному віці [10, 12].

Не дивлячись на загальне відставання в інтелектуальному розвитку, невеликий відсоток дошкільників з розладами спектру аутизму відрізняється надзвичайно розвинутими здібностями. Їх називають фрагментарними здібностями чи острівками здібностей [4, 341]. Ці здібності можуть відноситися до таких сфер, як музика, малювання, рахунок, письмо, читання. Практично двадцять п'ять відсотків аутичних дітей відрізняється розвитком однієї специфічної когнітивної здібності до рівня, що перевищує середній для нормотипових осіб, а також значно перевищує їх власний загальний рівень когнітивного розвитку. Окрім

того, приблизно п'ять відсотків дітей з аутистичними рисами мають надзвичайний таланти в тій чи іншій вузькій галузі, що значно перевищує здібності навіть нормотипових дітей дошкільного віку. Таких дітей називають аутичними вундеркіндами, вони демонструють виняткові здібності у таких сферах, як пам'ять, рахунок, вирішення головоломок, музика, малювання [4, 341]. Такі виключні здібності в окремо взятих сферах характеризуються тим, що дошкільники з аутистичними рисами, сприймаючи інформацію, розбивають її на дрібні фрагменти, а не обробляють цілісно [2, 115]. Також це свідчить про те, що такі діти оперують образами, а не ідеями, що дозволяє їм запам'ятовувати інформацію в режимі аудіо чи відеозапису.

Багато візуальних образів, звуків, запахів, тактильних відчуттів можуть стати неприємними і навіть болючими для дошкільників із аутизмом. Дитина з аутистичними порушеннями може реагувати на людський голос, як на пронизливий крик, на легке прогладжування, як на гострий біль. Сенсорний дефіцит є дуже поширеним явищем при аутизмі. До нього відносять гіпер і гіпосензитивність до певних стимулів, надмірно вибірково увагу і порушення переключення уваги між різноманітними сенсорними сигналами, а також розлади, пов'язані з узгодженням різноманітних сенсорних модальностей [5, 21]. При аутизмі виділяють такі сенсорно-перцептивні порушення, як сенсорна домінантність і надмірна вибірковість при сприйманні стимулів. Сенсорна домінантність – це тенденція фокусувати увагу на стимулах певного типу при зменшенні сприйняття інших стимулів. Надмірна вибірковість стимулів – це тенденція фокусувати увагу на тих чи інших характеристиках предметів чи оточуючого середовища, в той час ігноруючи інші, не менш важливі характеристики. Внаслідок такої вузької направленості сприйняття формується враження, що діти з розладами спектру аутизму мають тунельний зір чи слух, що дуже утруднює для них вивчення оточуючого світу.

При аутизмі виділяють два типи нестачі когнітивних навичок:

1. когнітивний дефіцит окремого характеру, пов'язаний з нестачею навичок обробки соціально значимої емоційної інформації;
2. когнітивний дефіцит загального характеру, пов'язаний з нестачею навичок переробки інформації, планування і концентрації уваги [4, 342].

Незвичні форми соціальної поведінки аутичних дітей свідчать про наявність у них порушень сприйняття соціальної інформації, вони відчують значні труднощі в ситуаціях, що потребують розуміння специфіки соціальних відносин. Дошкільники з розладами спектру аутизму не розуміють сутності уявних дій і нездатні грати в ігри за участі уяви. Також вони відчують труднощі, пов'язані з розумінням специфіки різних психічних станів, які не мають безпосереднього зовнішнього прояву (як власних, так і чужих), а саме наміри, емоції, бажання [6, 372]. Хоча такі діти і здатні робити висновки на основі

фізичних подій і характеристик, які вони можуть безпосередньо спостерігати, формування уявлень про невидимі аспекти психічних станів людей, являє для них значні труднощі.

Розвиток здібності розпізнавати власні і чужі психічні стани має назву металізації [4, 343]. Аутичні діти страждають психічною сліпотою, в них не розвивається здатність природнім образом розпізнавати психічні стани інших людей. Діти з дефіцитом процесів металізації здатні засвоювати, запам'ятовувати і зберігати фрагменти соціально значущої інформації, але погано розуміють зміст цих фрагментів.

У дошкільників з розладами спектру аутизму спостерігається загальний дефіцит когнітивних навичок в процесах багаторівневого планування і в регуляції поведінки. Ці процеси названі ведучими функціями і забезпечують ефективне рішення когнітивних завдань. Ведучі функції дозволяють: блокувати неадекватні форми поведінки, здійснювати осмислені дії, неперервно підтримувати процес виконання завдання, проводити самоконтроль, встановлювати зворотній зв'язок, а також плавно переходити від рішення одних задач до інших. Прояв наявності загального дефіциту когнітивних навичок при здійсненні ведучих функцій свідчать труднощі в деяких видах когнітивної діяльності. До їх числа відносяться: організація, планування, зміна когнітивних установок, звільнення від стимулів, що заважають, обробка інформації в змінних умовах і узагальнення раніше засвоєної інформації для аналізу нових ситуацій.

Інший тип нестачі когнітивних навичок виражається в слабкому прагненні до центральної когерентності, під якою розуміються яскраво виражена тенденція інтерпретувати стимули в узагальненій формі, що дозволяє розширити контекст, що аналізується [4, 344]. Інтерпретуючи стимули в узагальненій формі, можна концентруватися на загальному змісті серед складної інформаційної структури і запам'ятовувати головні її елементи, а не окремі деталі. У дітей дошкільного віку з розладами спектру аутизму така здатність проявляється на слабкому рівні. Для них властивим є оброблювання інформації, аналізуючи її елементи і деталі, не намагаючись скласти загальну картину.

У дошкільників з розладами спектру аутизму проявляється особливий стиль організації інформації. Він характеризується труднощами її активної переробки: групування, організації і реорганізації, координації даних різних модальностей [3, 320]. Дитина з аутизмом схильна сприймати інформацію, пасивно імплементуючи її в себе цілими блоками, зберігати їх не переробленими і використовувати в тій самій, сприйнятій ззовні формі. Таким самим чином вона опановує побутові та соціальні навички, жорстко пов'язуючи їх з тією єдиною ситуацією, в якій вони були сприйняті. Саме прагнення багатьох дітей з аутизмом до скрупульозного збереження сталості в навколишньому середовищі також свідчить про монолітність, непропрацьованість їхніх уявлень про оточення – ігнорування в ньому значущих і незначущих деталей [7, 61].

Розвиток моторики характеризується затримкою становлення навичок побутової адаптації, освоєння звичайних, необхідних для життя, дій з предметами. Замість цього формується арсенал стереотипних рухів, маніпуляцій з предметами, які дозволяють отримувати необхідні стимулюючі враження, пов'язані зі зміною положення тіла в просторі, відчуттям напруги м'язів і суглобів, тактильними враженнями. Це можуть бути помаху рук, застигання в певних дивних позах, вибіркоче напруження окремих м'язів і суглобів, біг по колу або від стіни до стіни, стрибки, кружляння, розгойдування, видряпування на меблях, перестрибування зі стільця на стілець, балансування; стереотипні дії з об'єктами: дитина може невтомно трясти мотузкою, стукати палицею, рвати папір, розшарувати на нитки шматочок тканини, вертати предмети тощо [2, 74].

Така дитина умовно незграбна в будь-якій предметній дії, що здійснюється «для користі» – і в великих рухах всього тіла, і в дрібній моториці. Вона не може наслідувати, схоплювати потрібну позу; погано керує розподіленням м'язового тону: тіло, рука, пальці можуть бути занадто м'які або занадто напружені, рухи слабо координуються, не засвоюється їх тимчасова послідовність. В той самий час дитина може несподіваним чином проявити виключну спритність в своїх дивних діях: носитися, як акробат, з підвіконня на стілець, утримувати рівновагу на спинці дивана, на бігу крутити на пальці витягнутої руки тарілку, викладати орнамент з дрібних предметів або сірників.

У розвитку сприйняття дошкільника з розладами спектру аутизму можна відзначити труднощі формування цілісної картини реального предметного світу і раннє виокремлення окремих, афективно значущих, відчуттів власного тіла, а також звуків, фарб, форм оточуючих речей. Звичайні стереотипні натискання на вухо або око, обнюхування, облизування предметів, перебирання пальцями перед очима, гра з відблисками, тінями [9, 120].

Характерною є і наявність більш складних форм сенсорної аутоstimуляції. Ранній інтерес до кольору, просторових форм може проявитися в захопленні викладанням орнаментальних рядів, причому цей інтерес може відбитися і в розвитку мовлення дитини. Його першими словами можуть бути далеко не найпотрібніші звичайному малюкові назви складних відтінків кольорів і форм – наприклад, «блідо-золотистий», або «паралелепіпед». У дворічному віці дитина може усюди вишукувати форму кулі або обриси знайомих йому букв і цифр. Його може поглинати конструювання – він буде засипати за цим заняттям, а, прокинувшись, захоплено продовжувати поєднувати все ті ж деталі. Дуже часто вже до року проявляється пристрасне захоплення музикою, причому, може виявитися абсолютний музичний слух. Часом він рано навчається користуватися програвачем, безпомилково, за незрозумілими ознаками, вибирає з купи потрібну йому платівку і знову, і знову прослуховує її.

Відчуття світла, кольору, форми, свого тіла набувають для такої дитини особливу самоцінність. У нормі вони є перш за все засобом, основою для організації цілеспрямованої активності, а для аутичних дітей стають об'єктом самостійного інтересу, джерелом ауто стимуляції [8, 94]. Характерно, однак, що навіть в ауто стимуляції така дитина не вступає в вільні, гнучкі відносини зі світом, не освоює його активно, не експериментує, не шукає новизни, а прагне постійно повторювати, гарантовано відтворювати одне й те саме необхідне їй враження.

Мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку з аутизмом відображає подібну тенденцію. При загальному порушенні розвитку цілеспрямованої комунікативної мовної дії можливо захоплення окремими мовними формами, стереотипна гра звуками, складами і словами, спів, декламація віршів [1, 14].

Дитина часто не може направлено звернутися до близького, попросити про щось, навіть просто покликати маму. Але використовуючи для справи тільки мізерний набір мовних штампів, вона може одночасно проявляти особливу чутливість до мовних форм, слів як таким, засинати і прокидатися зі словником в руках. Для аутичних дітей звичайною є пристрасть до віршів, читання їх напам'ять. Те, що в нормі є основою організації цілеспрямованої адаптивної дії, в даному випадку мовної комунікації, стає об'єктом особливої афективного уваги, засобом ауто стимуляції. Так само, як моторні, розвиваються і мовні стереотипи, що дозволяють лише знову і знову відтворювати одні і ті ж необхідні дитині враження.

У розвитку мислення аутичних дітей дошкільного віку відзначаються величезні труднощі довільного навчання, цілеспрямованого дозволу реально виникаючих завдань. Фахівці припускають складності в символізації, перенесенні навичок з однієї ситуації на іншу, пов'язуючи їх з труднощами узагальнення і з обмеженістю в усвідомленні підтексту того, що відбувається [9, 312]. Такій дитині складно зрозуміти розвиток ситуації в часі, розвести в послідовності подій причини і наслідки. Це дуже яскраво проявляється при переказі навчального матеріалу, при виконанні завдань, пов'язаних з сюжетними картинками. Дослідники відзначають проблеми з розумінням логіки іншої людини, урахуванням його уявлень, намірів.

В рамках стереотипної ситуації багато аутичних дітей можуть узагальнювати, використовувати ігрові символи, вибудовувати програму дій. Однак вони не в змозі активно сприймати нову інформацію, активно використовувати свої здібності, з тим, щоб пристосовуватися до мінливості потоку інформації, до намірів, до дій іншої людини.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Таким чином, у дошкільників з розладами спектру аутизму спостерігається дефіцитарність когнітивного розвитку, що проявляється в різноманітних формах аутистичних порушень. Розвиток таких дітей характеризується життєвою нереалізованістю своїх задатків і труднощами їх реалізації в активній цілеспрямованій взаємодії з оточуючим середовищем.

Подальше вивчення даної тематики лежить в площині розширення та систематизування наукових уявлень про розвиток, навчання, виховання та соціалізацію дошкільників з розладами спектру аутизму.

Бібліографія

1. Базима Н.В. Формування мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку : автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.03 / Н. В. Базима; наук. керівник М.К. Шеремет; М-во освіти і науки України, Нац пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2014. – 20 с. **2. Дети и подростки с аутизмом.** Психологическое сопровождение. / [О.С. Никольская, Е.Р. Баенская, М.М. Либлинг, И.А. Костин, М.Ю. Веденина, А.В. Аршатский, О.С. Аршатский]. – М.: Теревинф, 2011. – 224 с. **3. Качмарик Х. В.** Особливості розробки індивідуальної програми розвитку як аспект психологічного супроводу аутичної дитини в умовах дошкільної установи / Х. В. Качмарик // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. - Вип. 26. - С. 317-322. **4. Мэш Эрик.** Детская патопсихология. Нарушение психики ребенка / Эрик Мэш, Девид Вольф. – М.: АСТ, 2007. – 511 с. **5. Островська К.О.** Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. **6. Островська К. О.** Особливості психологічного супроводу аутичних дітей : психологічна корекція / К. О. Островська, Х. Качмарик // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2013. – Вип. 23. – С. 370-375. **7. Тарасун В., Хворова Г.** Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / За ред. В. Тарасун. – К., 2004. – 103 с. **8. Шульженко Д.** Аутизм – не вирок / Д. Шульженко. – Львів: Кальварія, 2010. – 224 с. **9. Шульженко Д.І.** Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: Монографія / Д.І. Шульженко. – К., 2009. – 385 с. **10. Шульженко Д. І.** Формування готовності дітей з аутистичним спектром порушень до навчання у школі. Корекційна педагогіка. Вісник української асоціації корекційних педагогів. – 2008. – № 1. – С. 99-15.

References

1. Bazy`ma N.V. Formuvannya movlennyevoyi akty`vnosti u ditej z auty`sty`chny`my` porushennyamy` starshogo doshkil`nogo viku : avtoreferat dy`s. kand. ped. nauk: 13.00.03 / N. V. Bazy`ma; nauk. kerivny`k M.K. Sheremet; M-vo osvity` i nauky` Ukrayiny`, Nacz ped. un-t im. M.P. Dragomanova. – Ky`yiv, 2014. – 20 s. **2. Dety` y` podrostky` s auty`zmom.** Psy`xology`cheskoe soprovozhdeny`e. / [O.S. Ny`kol`skaya, E.R. Baenskaya, M.M. Ly`bly`ng, Y`.A. Kosty`n, M.Yu. Vedeny`na, A.V. Arshatsky`j, O.S. Arshatsky`j]. – M.: Terevy`nf, 2011. – 224 s. **3. Kachmary`k X. V.** Osobly`vosti rozrobky` indy`vidual`noyi programy` rozvy`tku yak aspekt psy`xologichnogo suprovodu auty`chnoyi

dy`ty`ny` v umovax doshkil`noyi ustanovy` / X. V. Kachmary`k // Naukovy`j chasopy`s NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 19 : Korekciyna pedagogika ta special`na psy`xologiya. - 2014. - Vy`p. 26. - S. 317-322. **4. Mesh Ery`k.** Detskaya patopsy`xology`ya. Narusheny`e psy`xy`ky` rebenka / Ery`k Mesh, Devy`d Vol`f. – M.: AST, 2007. – 511 s. **5. Ostrovs`ka K.O.** Auty`zm: problemy` psy`xologichnoyi dopomogy`. Navchal`ny`j posibny`k, 2006. – L`viv: Vy`davny`chy`j centr LNU imeni Ivana Franka. – 110 s. **6. Ostrovs`ka K. O.** Osobly`vosti psy`xologichnogo suprovodu auty`chny`x ditej : psy`xologichna korekciya / K. O. Ostrovs`ka, X. Kachmary`k // Naukovy`j chasopy`s NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 19 : Korekciyna pedagogika ta special`na psy`xologiya. - 2013. - Vy`p. 23. - S. 370-375. **7. Tarasun V., Xvorova G.** Konceptsiya rozvy`tku, navchannya i socializaciyi ditej z auty`znom. Navchal`ny`j posibny`k dlya vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv / Za nauk. red. V.Tarasun – K.: 2004. – 103 s. **8. Shul`zhenko D.** Auty`zm – ne vy`rok / D. Shul`zhenko. – L`viv: Kal`variya, 2010. – 224 s. **9. Shul`zhenko D.I.** Osnovy` psy`xologichnoyi korekciyi auty`sty`chny`x porushen` u ditej: Monografiya / D.I. Shul`zhenko. – K., 2009. – 385 s. **10. Shul`zhenko D. I.** Formuvannya gotovnosti ditej z auty`sty`chny`m spektrom porushen` do navchannya u shkoli. Korekciyna pedagogika. Visny`k ukrayins`koyi asociaciyi korekciyni`x pedagogiv. – 2008. – № 1. – S. 9-15.

Received 20.09.2017

Reviewed 10.10.2017

Accepted 13.11.2017

УДК 376.011.3-051

О. І. Сидорович

olya.nezhelchenko@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ НА РІВНІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАЛАШТОВАНOSTI НА ВАРТОСТІ ЖИТТЯ

Відомості про автора: Сидорович Ольга Ігорівна, асистент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії Львівського національного університету імені Івана Франка, місто Львів, Україна. У колі наукових інтересів: формування та розвиток професійної самосвідомості студентів-дефектологів в процесі навчальної діяльності.

Contact: Sydorovych Olha Ihorivna, assistant of correctional pedagogy and inclusion Department Lviv Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine. Academic interests: formation and development of professional self-consciousness of students-defectologists in the process of learning activity.